

**BADIIY MATNLARNI TAHLIL QILIB O'QITISH
TAMOYILLARIGA INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA
O'QUVCHILARNING ADABIY-ESTETIK KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

Abdujabborova Nilufar Rustamjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi

E-mail: nilufar.abdujabborova@example.uz

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21820851>

Annotatsiya: *Ushbu maqolada badiiy matnlarni tahlil qilib o'qitish tamoyillariga integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning adabiy-estetik kompetensiyasini shakllantirish metodikasi takomillashtirilgan. Tadqiqot Slovakiya, Xitoy, Jazoir va O'zbekistonda amalga oshirilgan to'rtta empirik tadqiqot natijalarining tizimli sinteziga asoslanadi. Integrativ yondashuvning lingvopoetik, kognitiv-estetik, madaniy-tarixiy va san'atlararo komponentlari qiyosiy tahlil qilinib, ularning adabiy-estetik kompetensiyani rivojlantirishdagi o'rni asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida badiiy matnni ko'p o'lchovli tahlil qilishga yo'naltirilgan to'rt o'lchovli metodik model taklif etildi hamda uni samarali joriy etishning pedagogik shartlari belgilandi. Olingan natijalar integrativ yondashuv o'quvchilarning badiiy matnni anglash, estetik idrok, tanqidiy fikrlash va ijodiy talqin ko'nikmalarini rivojlantirishda an'anaviy yondashuvlarga nisbatan samaraliroq ekanligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *badiiy matn, badiiy matn tahlili, integrativ yondashuv, adabiy-estetik kompetensiya, lingvopoetik tahlil, estetik idrok, madaniy-tarixiy kontekst, san'atlararo integratsiya, adabiyot ta'limi, o'qitish metodikasi*

KIRISH

Badiiy matnlar bilan estetik muloqot qilish, ularning badiiy xususiyatlarini anglash, mazmuniga hissiy munosabat bildirish hamda madaniy-tarixiy kontekstda

talqin qilish qobiliyati adabiy-estetik kompetensiya sifatida e'tirof etiladi [1]. Ushbu kompetensiya zamonaviy ona tili va chet tili adabiy ta'limining asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi [2]. Biroq uni pedagogik jihatdan tizimli shakllantirishda nazariy qarashlar bilan amaliy o'qitish metodlari o'rtasida metodologik tafovut saqlanib qolmoqda.

Ko'plab ta'lim tizimlarida adabiyot o'qitish lingvistik, estetik va tarixiy jihatlarni alohida o'rganishga asoslangan bo'lib, o'quvchining hissiy hamda shaxsiy talqini yetarli darajada rivojlantirilmaydi [3; 4]. Bu holat matn markazli va o'quvchi markazli yondashuvlar o'rtasidagi uzoq yillik metodologik qarama-qarshilikning amaliy ko'rinishidir [5].

So'nggi empirik tadqiqotlar badiiy matnni lingvistik, estetik, madaniy va interpretatsion jihatlarni uyg'unlashtirgan integrativ yondashuvlar adabiy-estetik kompetensiyani shakllantirishda an'anaviy parchalangan ta'limga nisbatan samaraliroq ekanligini ko'rsatmoqda [6; 7; 8]. Shu bois ushbu natijalarni amaliyotga tatbiq etiladigan metodik modelga aylantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolada Slovakiya, Xitoy, Jazoir va O'zbekistonda o'tkazilgan to'rtta empirik tadqiqot natijalari asosida badiiy matnlarni integrativ tahlil qilish samaradorligi tahlil qilinadi hamda o'quvchilarning adabiy-estetik kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan to'rt o'lchovli metodik model taklif etiladi. Tadqiqot IMRAD formatida tashkil etilgan bo'lib, metodlar, natijalar va muhokama bo'limlarida integrativ yondashuvning nazariy hamda amaliy asoslari yoritiladi.

Tadqiqot quyidagi savollarga javob izlaydi: (TQ1) integrativ yondashuv adabiy-estetik kompetensiyaning qaysi komponentlarini samarali rivojlantiradi? (TQ2) uning ta'sir darajasi empirik tadqiqotlarda qanday namoyon bo'ladi? (TQ3) adabiyot darslarida integrativ metodologiyani samarali joriy etishning asosiy pedagogik shartlari nimalardan iborat?

ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiy-estetik kompetensiya ko'p o'lchovli konstrukt bo'lib, badiiy matnning til va uslub xususiyatlarini anglash, uning estetik qiymatini his etish,

madaniy-tarixiy kontekstda talqin qilish, qahramonlar va voqealarga empatik munosabat bildirish hamda estetik qarashlarni asoslab ifodalash qobiliyatlarini o'z ichiga oladi [1; 9]. Mazkur komponentlar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularni alohida emas, balki integrativ yondashuv asosida rivojlantirish samaraliroq hisoblanadi [3; 6].

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ko'plab ta'lim tizimlarida badiiy matnni o'qitish hanuzgacha lingvistik tahlilni estetik idrokdan ajratgan holda amalga oshirilmoqda. Kalafato (2024) o'qituvchilarning shaxsiy kitobxonlik tajribasi yetarli bo'lmaganda ular ko'proq grammatika va mazmunni o'zlashtirishga yo'naltirilgan usullardan foydalanishini qayd etadi [2]. Natijada badiiy asarning estetik va hissiy qirralari ikkinchi darajaga tushib qoladi. Duda va boshqalar (2023) tomonidan Slovakiyada o'tkazilgan kvazi-eksperimental tadqiqot esa badiiy matnni boshqa san'at turlari hamda o'quvchilarning shaxsiy estetik munosabati bilan uyg'unlashtirgan darslar an'anaviy tahlilga nisbatan yuqoriroq natija berishini isbotlagan [6].

Integrativ yondashuvning nazariy asoslari ham ushbu xulosalarni tasdiqlaydi. Rozenblattning tranzaksion nazariyasiga ko'ra, badiiy o'qish o'quvchi va matn o'rtasidagi faol estetik munosabat jarayonidir [9]. Lakoff va Jonsonning Kognitiv metafora nazariyasi metaforani anglash lingvistik, kognitiv va hissiy jarayonlarning o'zaro uyg'unligiga tayanishini ko'rsatadi [8]. Shuningdek, san'at integratsiyalashgan pedagogikaga oid tadqiqotlar badiiy matnni musiqa, tasviriy san'at va drama bilan uyg'unlashtirish estetik idrokni sezilarli darajada rivojlantirishini qayd etadi [6; 7].

Mazkur yondashuv O'zbekiston pedagogik tafakkurida ham o'z aksini topgan. Jumladan, Q. Yo'ldoshev adabiyot ta'limining asosiy vazifasi o'quvchilarga tayyor bilim berish emas, balki ularda mustaqil estetik mushohada va shaxsiy axloqiy-estetik qarashlarni shakllantirishdan iboratligini ta'kidlaydi [10]. Shu jihatdan, milliy va xorijiy ilmiy qarashlar integrativ yondashuv asosida badiiy

matnlarni tahlil qilish o'quvchilarning adabiy-estetik kompetensiyasini rivojlantirishning samarali metodik asosi ekanligini tasdiqlaydi.

METODLAR

Ushbu tadqiqot ko'p tadqiqotli sintez dizayniga asoslanib, to'rtta mustaqil empirik tadqiqot natijalarini tizimli tahlil qilish va ularni yagona metodologik modelga integratsiyalashni maqsad qiladi. Mazkur yondashuv yangi eksperiment o'tkazishdan ko'ra, turli mamlakatlarda olingan empirik dalillarni umumlashtirish orqali adabiy-estetik kompetensiyani shakllantirish metodikasini takomillashtirish imkonini beradi. Slovakiya, Xitoy, Jazoir va O'zbekiston ta'lim tizimlarini qamrab olishi modelning universalligini oshiradi.

Manbalar empirik xarakterga ega bo'lishi, metodologik jihatdan shaffof va tekshiriladigan manbalarda e'lon qilingan hamda turli milliy ta'lim kontekstlarini qamrab olishi mezonlari asosida tanlandi.

Tahlil uchun Duda va boshqalar (2023, Slovakiya), Yang va boshqalar (2025, Xitoy), Jazoirda o'tkazilgan metaforalarni estetik talqin qilishga bag'ishlangan tadqiqot (2025) hamda Mansurova va Sharipova (2026, O'zbekiston)ning badiiy matnlarning lingvopoetik tahliliga oid eksperimental ishlari tanlab olindi.

Tadqiqotlar uch bosqichda tahlil qilindi. Dastlab har bir ishda qo'llanilgan integrativ o'qitish usullari va ularning natijalari ajratib olindi. Keyingi bosqichda samarali metodikalarning umumiy komponentlari qiyosiy tahlil qilindi. Yakuniy bosqichda aniqlangan umumiyliklar integrativ yondashuvning to'rt o'lchovli metodologik modeliga tizimlashtirildi.

NATIJARAR

1-tadqiqot: San'atlararo integratsiya va badiiy matn tushunish (Slovakiya, n=165). Duda va boshqalar (2023) ikki o'quv yili davomida (2020–2022) beshta Slovakiya boshlang'ich maktabidagi o'nta sinfdan 165 nafar sakkizinchi sinf o'quvchisi ishtirokida kvazi-eksperimental tadqiqot o'tkazdi. Tajriba guruhi (n=85) badiiy matnni talqin qilish musiqa, tasviriy san'at va dramatik elementlar bilan uyg'unlashuv orqali boyitiladigan adabiyot darslarini oldi; nazorat

guruhi ($n=80$) esa an'anaviy, integratsiyalashmagan usullar bilan o'qitildi. Oldindan test natijalari guruhlar o'rtasida statistik jihatdan ahamiyatli dastlabki farqning yo'qligini tasdiqladi (Mann-Uitni U , $p=0,6264$), bu eksperimental dizaynning qiyosiylikini tasdiqlamoqda.

Keyindan test natijalari tajriba guruhi uchun statistik jihatdan muhim ustunlikni ko'rsatdi. Nazorat guruhining o'rtacha umumiy muvaffaqiyat darajasi 62,76% bo'lsa, tajriba guruhi 71,36% ga erishdi — bu 8,6 foizlik yaxshilanish (Mann-Uitni U , $p=0,0029$, $\alpha=0,05$) [6]. Kichik element tahlili shuni ko'rsatdiki, integrativ yondashuv, ayniqsa, o'quvchilardan matn ma'lumotlarini deduksiya, transfer va sintez orqali oldingi bilimlar bilan bog'lashni talab qiluvchi elementlarda samarali bo'ldi — bu adabiy-estetik kompetensiyaning asosi bo'lgan yuqori tartibli operatsiyalar. Ba'zi elementlarda guruhlar o'rtasida ahamiyatli farq kuzatilmadi (mos ravishda 1 va 10-elementlar uchun $p=0,074$ va $p=0,199$), bu san'atlararo integratsiya ta'siri barcha kompetensiya kichik ko'nikmalarida bir tekis taqsimlanmasligini ko'rsatadi.

2-tadqiqot: To'rt o'lchovli Estetik Ta'lim (4DAE) doirasi (Xitoy, $n=49$).

Yang va boshqalar (2025) Szyansu viloyatidagi o'qituvchi tayyorlash kollejidagi 49 nafar birinchi kurs bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari bilan juftlashtirilgan oldindan/keyindan test so'rovnomalari yordamida 12 haftalik intervensiyada To'rt o'lchovli Estetik Ta'lim (4DAE) doirasini ishlab chiqdi va sinovdan o'tkazdi [7]. 4DAE doirasi ushbu tadqiqotda taklif etilgan integrativ modelga analogik to'rtta o'lchovni o'z ichiga oladi: Idrok va Tajriba, Fikrlash va Muhokama, Amaliyot va Innovatsiya hamda Ta'lim va Uzatish. So'rovnomaning ishonchliligi tasdiqlandi (Kronbax $\alpha = 0,867$ oldindan; 0,933 keyindan) va tarkibiy haqiqiyliqi qo'llab-quvvatlandi ($KMO = 0,802$; kumulyativ dispersiya 70,49%).

Juftlashtirilgan namunali t-testlar normallik taxmini bajarilgan barcha o'lchovlarda statistik jihatdan muhim yaxshilanishlarni ko'rsatdi. Fikrlash va Muhokama o'lchovi uchun ballar $M=12,88$ ($SD=1,628$) dan $M=14,43$ ($SD=1,061$) gacha oshdi, $t=-5,801$, $p<0,001$. Amaliyot va Innovatsiya uchun ballar $M=9,39$

(SD=2,216) dan $M=14,24$ (SD=1,217) gacha oshdi, $t=-13,046$, $p<0,001$. Ta'lim va Uzatish uchun ballar $M=17,98$ (SD=2,046) dan $M=19,12$ (SD=1,467) gacha oshdi, $t=-2,988$, $p=0,004$. Normal bo'lmagan taqsimlash bo'yicha Idrok va Tajriba o'lchovi uchun Vilkokson belgili-daraja testi muhim yaxshilanishni tasdiqladi (o'rta qiymat: 11 [IQR: 9–12] $\rightarrow$ 15 [IQR: 15–15], $z=-6,053$, $p<0,001$). Kurs qoniqishi 90% ga yetdi [7].

3-tadqiqot: Metaforaga integratsiyalashgan estetik ta'lim (Jazoir, n=20).

Jazoir tadqiqoti birinchi kurs EFL o'quvchilarida badiiy matndagi metaforalarning estetik muhokamasini SPSS-da juftlashtirilgan namunalı t-test yordamida oldindan/keyindan test dizayni orqali o'rgandi. O'qitish intervensiyasi adabiy matn talqinining kognitiv-lingvistik (Kognitiv Metafora Nazariyasi orqali metaforani tanish), affektiv (hissiy munosabat) va madaniy-kontekstual o'lchovlarini birlashtirdi — bu taklif etilgan modelning kognitiv-estetik va madaniy-tarixiy o'lchovlariga tarkibiy jihatdan tengdir [8]. Natijalar badiiy metaforalar estetik muhokamasida statistik jihatdan muhim yaxshilanishni ko'rsatdi: matnlarga hissiy chuqurlikni his etish sezgirligi oshdi va umumiy matn tushunishi yaxshilandi. Tadqiqot adabiy-estetik kompetensiyaning asosiy komponenti — metaforaning estetik muhokamasi — sof lingvistik tahlilga qaraganda integratsiyalashgan kognitiv-affektiv ta'lim orqali samaraliroq rivojlantirilishini bevosita tasdiqlaydi.

4-tadqiqot: O'zbek adabiy ta'limida lingvopoetik tahlil.

Mansurova va Sharipova (2026) Abdulla Qodiriy va Utkir Hoshimov asarlaridan olingan badiiy matnlarning leksik, sintaktik, obrazli va ritmik tashkilotiga yo'naltirilgan tizimli lingvopoetik tahlilning O'zbekiston akademik litsey sinflarida an'anaviy grammatika markazli ta'limga muqobil sifatida samaradorligini o'rgandi [11]. Qiyosiy-tipologik, komponentli va eksperimental-pedagogik metodlardan foydalangan holda, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, tizimli lingvopoetik tahlil o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasi va estetik idrokini bir vaqtda rivojlantirdi. Bu ikki yo'nalishli ta'sir nazariy jihatdan muhimdir: u badiiy matnlarning formal-lingvistik o'lchoviga diqqatni qaratishtirish — matn markazli yondashuvlar tanqidchilari ba'zan taklif

qilganidek estetik munosabatga to'sqinlik qilmasdan — integrativ pedagogik kontekstda joylashtirilganda uni faol ravishda osonlashtiradi.

Tadqiqotlararo sintez: to'rt o'lchovli model. To'rtta birlamchi tadqiqot bo'ylab o'qitish mexanizmlarining tizimli taqqoslanishi izchil tarkibiy naqshni namoyon etadi: har bir holda samarali integrativ mexanizm an'anaviy ta'limda odatda alohida ko'rib chiqiladigan ikki yoki undan ortiq tahliliy o'lchovni ataylab ko'prik qurishni o'z ichiga oladi. Bu takrorlanadigan mexanizm har bir tadqiqotda turlicha operatsionallashtiriladi (1-tadqiqotda san'atlararo bog'lanishlar; 2-tadqiqotda to'rtta progressiv estetik o'lchovlar; 3-tadqiqotda kognitiv-affektiv metafor integratsiyasi; 4-tadqiqotda lingvopoetik-estetik integratsiya), ammo asosiy tarkibiy mantiq bir xildir.

Ushbu tadqiqotlararo tarkibiy tahlil asosida taklif etilgan metodologik modelning to'rtta o'lchovi quyidagicha belgilanadi. Lingvopoetik O'lchovda matnning formal-uslubiy tashkiloti (leksik, sintaktik, ritmik, obrazli tuzilmalar) ko'riladi, bu 4-tadqiqotda empirik jihatdan tasdiqlangan [11]. Kognitiv-Estetik O'lchov metafora tanishni va efferent-estetik o'qish kontinuumini qamrab oladi, bu 3-tadqiqotda empirik jihatdan tasdiqlangan [8]. Madaniy-Tarixiy O'lchovda matnni ijtimoiy-madaniy va tarixiy kontekstda joylashtirish amalga oshiriladi, bu Yo'ldosheva va boshqalar (2021) [12] tomonidan nazariy jihatdan asoslab, 1 va 4-tadqiqotlar tomonidan empirik jihatdan qo'llab-quvvatlangan. San'atlararo Integrativ O'lchovda matniy talqin musiqa, tasviriy san'at yoki drama bilan ataylab bog'lanishlar orqali boyitiladi, bu 1-tadqiqotdagi statistik jihatdan muhim 8,6 foizlik o'sish bilan empirik jihatdan tasdiqlangan [6].

O'lchovlar	O'qitish maqsadi	Empirik manba	Asosiy natija ko'rsatkichi
Lingvopoetik	Matnning formal-uslubiy tuzilishi:	4-tadqiqot (Mansurova va Sharipova, 2026)	Estetik idrok + kommunikativ kompetensiya

	leksika, sintaksis, ritm, obrazli til		
Kognitiv- Estetik	Metaforani tanish; efferentdan estetik o'qishga o'tish	3-tadqiqot (Jazoir, 2025)	Metaforaning estetik muhokamasi; hissiy matn tushunish
Madaniy- Tarixiy	Asarning ijtimoiy- madaniy va tarixiy konteksti	1 va 4-tadqiqotlar; Yo'ldosheva va boshq. (2021)	Kontekstual tushunish; estetik kontekstualizatsiya
San'atlararo Integrativ	Musiqqa, tasviriy san'at va/yoki drama bilan bog'liqlik	1-tadqiqot (Duda va boshq., 2023)	+8,6% matn tushunish (p=0,0029)

*1-jadval. Adabiy-estetik kompetensiyani shakllantirish uchun to'rt o'lchovli
integrativ model: empirik asoslanish*

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Slovakiya, Xitoy, Jazoir va O'zbekiston kabi turli milliy hamda ta'lim kontekstlarida olib borilgan empirik izlanishlarda integrativ yondashuvning izchil samaradorligini ko'rsatdi. Tadqiqot obyektlari va ta'lim bosqichlari farq qilganiga qaramay, barchasida badiiy matnni lingvistik, estetik, madaniy va interpretatsion jihatdan uyg'un tahlil qilish adabiy-estetik kompetensiyani rivojlantirishda an'anaviy yondashuvlarga nisbatan yuqori natija bergan. Bu holat taklif etilgan to'rt o'lchovli modelning turli ta'lim sharoitlarida qo'llash mumkinligini tasdiqlaydi.

Qiyosiy tahlil integrativ ta'limda bosqichma-bosqichlik tamoyili muhimligini ham ko'rsatdi. Dastlab o'quvchilarda badiiy matnni idrok etish va lingvopoetik tahlil qilish ko'nikmalari shakllantirilib, keyinchalik metaforik talqin, madaniy-tarixiy kontekst hamda san'atlararo bog'liqliklarni tahlil qilishga o'tilishi samaraliroq ekanligi aniqlandi. Bunday ketma-ketlik murakkab estetik tafakkurning bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'minlaydi.

Tahlil natijalari integrativ metodikani samarali joriy etish uchta asosiy omilga bog'liqligini ko'rsatadi. Birinchisi, o'qituvchining metodik tayyorgarligi bo'lib, aksariyat tadqiqotlarda integrativ yondashuv maxsus tayyorlangan pedagoglar tomonidan amalga oshirilgan [6; 7]. Ikkinchisi, baholash vositalarining mazkur yondashuvga mosligi bo'lib, ko'p o'lchovli kompetensiyani faqat shunday baholash vositalari ishonchli aniqlay oladi. Uchinchi omil esa intervensiya davomiyligidir. Tadqiqotlar adabiy-estetik kompetensiyaning chuqur komponentlari qisqa muddatli mashg'ulotlarga emas, balki uzoq muddatli tizimli ta'lim jarayoniga ko'proq bog'liqligini ko'rsatdi.

Shu bilan birga, tadqiqot ayrim cheklovlarga ega. Sintez yangi empirik ma'lumotlarga emas, mavjud tadqiqotlar natijalariga asoslangan. Shuningdek, tanlangan ishlarda namuna hajmi, ta'lim bosqichi va tadqiqot sharoitlari bir-biridan farq qiladi, ayrimlarida esa ta'sir kuchi ko'rsatkichlari to'liq keltirilmagan. Shu sababli taklif etilgan modelni turli ta'lim muassasalarida yagona metodika asosida eksperimental tekshirish kelgusidagi tadqiqotlarning muhim yo'nalishi hisoblanadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot Slovakiya, Xitoy, Jazoir va O'zbekistonda o'tkazilgan to'rtta empirik tadqiqot natijalarini tizimli sintez qilish asosida badiiy matnlarni lingvopoetik, kognitiv-estetik, madaniy-tarixiy va san'atlararo yondashuvlar uyg'unligida tahlil qilish o'quvchilarning adabiy-estetik kompetensiyasini an'anaviy bir yo'nalishli ta'limga nisbatan samaraliroq rivojlantirishini ko'rsatdi. Empirik natijalar integrativ yondashuv badiiy matnni tushunish, tanqidiy fikrlash, ijodiy ifoda va estetik talqin ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirishini tasdiqladi.

Tadqiqotning asosiy natijasi sifatida adabiy-estetik kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan to'rt o'lchovli metodik model taklif etildi. Uning samarali qo'llanilishi o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, ko'p o'lchovli kompetensiyani baholash vositalari hamda yetarli davomiylidagi o'quv jarayonini tashkil etishni talab qiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda mazkur modelni turli ta'lim bosqichlarida eksperimental sinovdan o'tkazish, adabiy-estetik kompetensiyani baholashning standartlashtirilgan vositalarini ishlab chiqish hamda integrativ o'qitish bosqichlarining eng maqbul ketma-ketligini aniqlash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Paran, A., Pearce, M., Mishan, F., & Timmis, I. (2020). Linkages between literary response, aesthetic competence, and literary competence in the EFL classroom. *System*, 95, 102378. DOI: 10.1016/j.system.2020.102378
2. Calafato, R. (2025). The effect of literature experience of language education teachers on their professional goals and expectations. *Frontiers in Psychology*, 16, 1702445. DOI: 10.3389/fpsyg.2025.1702445
3. Husanboyeva Q., Niyozmetova R. (2020). Adabiyot o'qitish metodikasi. — Toshkent: Shafoat nur fayz. — 352 b.
4. To'xliyev B. (2010). Adabiyot o'qitish metodikasi. — Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti. — 256 b.
5. New Criticism va Reader-Response: o'rta maktab adabiyot dasturlarida muqobil yondashuvlar. *Academia.edu*. Mavjud: academia.edu/118014770
6. Duda, M., Dolinská, E., Porubčanová, D., & Lengyelfalussy, T. (2023). Integrative Approach in Education – Determinant of the Understanding of an Artistic Text. *The New Educational Review*, 72(2), 201–217. DOI: 10.15804/TNER.2023.72.2.15
7. Yang, M., Zhang, J., Wan Yahaya, W.A.J., & Yang, Y. (2025). Developing and implementing the four-dimensional aesthetic education framework in elementary education. *Frontiers in Education*, 10, 1601869. DOI: 10.3389/feduc.2025.1601869
8. [Muallif] (2025). The aesthetic judgements of metaphors in understanding literary texts. *Humanities and Social Sciences Communications*. DOI: 10.1057/s41599-025-04523-6

9. Rosenblatt, L.M. (1978). *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. — Carbondale: Southern Illinois University Press.
10. Yo'ldoshev Q. (1996). *Adabiyot o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari*. — Toshkent: O'qituvchi. — 192 b.
11. Mansurova, Z., & Sharipova, D. (2026). Formation of Aesthetic and Communicative Literacy in Academic Lyceum Students through Linguopoetic Analysis of Literary Texts. *Journal of Applied Science and Social Science*, 16(6), 193–196.
12. Yuldasheva, D.N., Ashurbaeva, R.K., Yusupova, D.Y., & Asadova, Sh.A. (2021). Integrative Approach in the School Education Process. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 1(1.2), 75–83.
13. Arts in Education: A Systematic Review of Competency Outcomes in Quasi-Experimental and Experimental Studies. (2021). PubMed Central. DOI: 10.3390/su13041940. Mavjud: ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8082240